

ASiantuntijalausunto

Teemu Kärnä, LL

Psykiatrian erikoislääkäri

Puheenjohtaja, Eettinen neuvosto

Suomen Psykiatriyhdistys

11.2.2024

Suomen Psykiatriyhdistyksen asiantuntijalausunto

Asia: KAA 6/2023 vp Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot

Tausta

“Eheytyshoidoilla”, “eheytysterapioilla” (Conversion Therapies, Gender Identity Conversion Efforts, GICE), eheyttämällä ja eheytyksellä tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseen nimenomaisesti tähtääviä “hoitointerventioita” ja toimintaa. Tieteellinen tutkimustieto on osoittanut, etteivät seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti ole ulkopuolisin interventioin muokattavissa. Sen sijaan on lisääntyvää tutkimusnäyttöä siitä, että eheytykselle altistuminen on ihmisen mielenterveydelle haitallista ja kärsimystä aiheuttavaa. Se saattaa aiheuttaa masennusta ja ahdistusta sekä kohottaa riskiä päihteiden käyttöön, itsetuhoisiin ajatuksiin, itsemurhayrityksiin ja sisäistettyyn homo- ja/tai transfobiaan. Haitalliset vaikutukset ovat havaittavissa riippumatta siitä missä yhteydessä ja kenen taholta eheytystä harjoitetaan.

Johtavat lääketieteelliset ja psykiatrian alan organisaatiot, kuten American Medical Association (AMA), American Psychiatric Association (APA), World Psychiatric Association (WPA), Pan American Health Organization (PAHO), Ison-Britannian Royal College of Psychiatrists ja American Psychoanalytic Association (APsA), ovat selkeästi irtisanoutuneet “eheytyshoidoista”. Suomen Psykiatriyhdistys yhtyy näihin linjauksiin ja on ilmaissut kantansa yhdistyksen kotisivuilla 11.3.2021. European Psychiatric Association (EPA) on lausunnossaan tukenut eheyttämisen sanktioimista ja rangaistavuutta.

Kidutuksen uhrien kansainvälinen kuntoutusneuvosto (IRCT) on arvioinut, että eheytyksellä täyttää kidutuksen tunnusmerkistön.

YK:n ihmisoikeusneuvoston nimittämä itsenäinen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asioiden asiantuntija on 2020 esittänyt raportissaan ihmisoikeusneuvostolle eheyttämisen kieltämistä ja sanktioimista.

Myös EU:n parlamentti on kehottanut jäsenvaltioita kieltämään ja kriminalisoimaan “eheytysterapiat”.

Ranskassa, Saksassa, Maltalla, Kreikassa, Espanjassa, Portugalissa, Belgiassa ja Kyproksella eheyttäminen on kriminalisoitu ja tätä harkitaan parhaillaan Alankomaissa ja Irlannissa. Itävallassa erillistä eheyttämistä koskevaa lainsäädäntöä ei toisaalta nähty tarpeelliseksi, koska eheyttämisen arvioitiin olevan kiellettyä jo muuhun lainsäädäntöön perustuen. Puolassa aloite eheytyshoitojen kriminalisoinnista ei johtanut toimenpiteisiin. EU:n ulkopuolisista Euroopan valtioista eheyttäminen on kriminalisoitu Norjassa ja Islannissa ja terveydenhuollon kontekstissa Sveitsissä.

Maailmanlaajuisesti eheyttämisen kriminalisointiin ovat päätyneet mm. Kanada, Uusi-Seelanti, Brasilia, Argentiina, Uruguay, osa Yhdysvaltojen osavaltioista sekä osa Australian osavaltioista ja territorioista.

Tästä huolimatta EU Parlamentin tutkimusyksikön laatimassa selvityksessä arvioidaan, että noin 5%:lle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista EU-kansalaisista on tarjottu “eheytysterapiaa” ja 2% heistä olisi joutunut eheyttämisen kohteeksi. Muissa yhteyksissä ja muualta maailmasta on raportoitu huomattavasti suurempia lukuja. “Eheytyshoidot” eivät ole kadonneet Suomestakaan, vaan joka vuosi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen potilas- ja ihmisoikeusjärjestöt saavat yhteydenottoja suomalaisilta henkilöiltä, joille on tarjottu tai joita on jopa painostettu “eheytysterapiaan”. Suomalaisen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kokemuksia eheytyksestä on järjestelmällisesti kartoitettu esim. Taakasta voimavaraksi -hankkeessa.

Pelko eheyttämisestä tai muusta epäasianmukaisesta ja syrjivästä kohtelusta nostaa myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kynnystä asianmukaisesti hyödyntää terveystalvituia.

Kannanotto

Suomen Psykiatriyhdistyksen tahtotila on, että eheytytys saadaan Suomessa loppumaan kaikilta yhteiskunnan sektoreilta. Suomen Psykiatriyhdistys toivoo, että tämä tavoite olisi saavutettavissa yhdenvertaisuuteen sitoutumalla, tutkittua tietoa levittämällä sekä hoitosuosituksia ja erilaisten yhteiskunnan organisaatioiden toimintaohjeita päivittämällä. Suomen Psykiatriyhdistys tunnistaa kuitenkin, etteivät edellä mainitut keinot ole osoittautuneet riittävän vaikuttaviksi, ja tämän vuoksi Suomen Psykiatriyhdistys kannattaa myös lainsäädännöllisten mahdollisuuksien kartoittamista kansalaisaloitteen mukaisesti.